

תורת אביגדור

הגאון ר' אביגדור מילר זצ"ל

שיחות מוסר והדרכה בפרשת השבוע
מיוסדות על שיעוריו, ספריו, וכתבי תלמידיו

פרשת ויקהל-פקודי

מהדורת כנסת ישראל

לזכות רפואה שלימה

חיה מלכה בת-בת-שבע

בתוך שאר הולי ישראל

פרנס השבוע

להנצחות ובירורים: 076-599-4020

תורת אביגדור

פרשת ויקהל-פקודי

נתעלה בביתו

ההתמקדות של ספר שמות

כאשר אנו עומדים בסימונו של ספר שמות, צריכים אנו לתת את ליבנו לנקודה מעניינת. הנה ספר שמות מתחיל בסיפורו של שיעבוד מצרים, ותיאור הסבל אותו עברו אבותינו עד שנגלה הקב"ה למשה רבינו ושלחו להושיע את ישראל. כמוכן שאנו מבינים שזהו ענין עיקרי השייך לספר שמות.

אחר כך מגיע סיפור יציאת מצרים; יציאת מצרים היא היסוד לכל התורה כולה. עם ישראל זכה לדעת את ה' מכח הניסים הגלויים שעשה ה' בעשרת המכות, ביציאה מצרים ובקריעת ים סוף, ועל ידי זה זכו בני ישראל להיות עם ה'. ברור לנו עד כמה חשוב שנלמד כל פרט ופרט ממה שאירע שם, ולכן מובן מדוע האריכה התורה בסיפור כל פרטי הניסים, ומדוע חלק גדול כל כך מספר שמות הוקצה לתיאור מאורע אדיר זה.

לאחר מכן מגיע מתן תורה. מתן תורה! יום זה היה היום הגדול ביותר בתולדות ההיסטוריה, יום שבו הקב"ה דיבר עמנו ונתן לנו את תורתו! ברור שמתן תורה הוא ענין יסודי ביותר, וראוי הוא ליטול חלק נכבד מספר שמות. גם המשפטים שלימד אותנו הקב"ה הם חשובים ביותר! כן, אנחנו עם של דינים והלכות! כל פרשת משפטים, שהוא הבסיס לבבא קמא, בבא מציעא ובבא בתרא, כל הלכות פסח ושבת - כל אלו הם עניינים חשובים ביותר, שראוי להקצות להם נפח נכבד מספר שמות.

נפח גדול עבור בית קטן

אבל לאחר פרשת משפטים, מצפה לנו הפתעה - מיד לאחר מתן תורה, מתחיל ענין המשכן. מדהים לחשוב על חלקו הגדול של מלאכת המשכן בתוך ספר שמות! פרשות תרומה ותצוה, חלק מפרשת כי תשא, ופרשות ויקהל פקודי - מוקדשות אך ורק לתיאור מלאכת המשכן! מנין הפסוקים המוקדשים לענין מלאכת המשכן, הוא גדול יותר ממה שמוקדש לכל נושא אחר בכל התורה כולה!

בשלמא ספר ויקרא, עם כל פרטי דיני הקרבנות, זה מובן לנו יותר, שהרי הלכות אלו הן הלכותיו של בית עולמים, ונוגעות לנצח נצחים, אבל המשכן הרי היה ביתו הזמני של הקב"ה, וא"כ מדוע צריכה היתה התורה להאריך כל כך בתיאור כל פרט ופרט מהמשכן. הרי הקב"ה היה יכול פשוט לצוות את עם ישראל: "עשו לי משכן - בית שדרכו אשרה את שכינתי ביניכם, אבל אני משאיר לכם להחליט לגבי כל הפרטים. אתם תחליטו כמה כפתורים ופרחים יהיו במנורה", אבל לא, הקב"ה לא השאיר לנו שום החלטה! הוא ציווה בדיוק כיצד לעשות את כל חלקי המשכן: היריעות, הקרשים, האדנים - כולם תוארו במדויק, כיצד בדיוק חפץ הקב"ה שהם ייראו, ועשייתם היתה אומנות לא פשוטה, מלאכה שדרשה זמן רב ומשאבים לא מעטים.

לא זו בלבד, אלא שלאחר שמסיימת התורה לצוות על עשיית הכלים והבגדים, שוב היא מתחילה בתיאור העשייה עצמה, לפרטי פרטים. על כל צעד ועל של עשיית המשכן אומרת התורה: "ויעשו... כאשר צוה ה'", והיא חוזרת על כל פרטי הפרטים שכבר נאמרו ותוארו. עבור רובנו - אריכות זו נראית כמיותרת. עלינו להבין מה באה התורה ללמדנו בכל זה.

לבו של העם

כאשר עם ישראל קיבל את המצוה של הקמת משכן, כולם נטלו חלק בעסק זה. הכל עבדו במרץ - מנצלים את ידיהם, את כספם ואת זמנם - כדי לתרום למלאכה עצומה זו. היתה זו מערכה של עבודת ה' - של העם כולו! איננו יכולים לתאר לעצמינו איזו השפעה היתה לזה על כולם! כל העם היה כמרקחה! אנו עוסקים בעבודת ה'! בכל אהל אנשים עובדים; תופרים, דופקים בפטישים, תורמים בכל דרך שהיא לסייע בבניית בית ה'. האורגים, הגגרים, הרצענים והצורפים - כולם עובדים! גברים ונשים הביאו חומרים ועמלו כדי לספק את האביזרים הנצרכים לבניית המשכן. זו היתה עבודה גדולה מאוד!

ואז, כאשר המשכן הוקם לבסוף, הוא עמד במרכזו של מחנה ישראל, מוקף מכל עבר בבני ישראל. פירוש הדבר הוא: זהו העיקר, זהו לב האומה שלנו! התורה מלמדת אותנו כמה חשוב הוא אצל עם ישראל המקום של עבודת ה'. האומה שלנו היא אומה שעובדת את ה'! זה לא שאנחנו עם, ויש לנו גם מקומות בו אנו עובדים את ה'. לא! עבודת ה' - זוהי כל מהותו של עמנו! אין שום דבר אחר! המחנה כולו הוקם מסביב למשכן, והמשכן עמד שם באמצע, כתזכורת מתמדת לכל יהודי, באהל הפרטי שלו - ולא משנה אם זה אהל גדול או אהל קטן, אהל מפואר או אהל פשוט - הוא הבין מהו המרכז של חייו. עבודת ה' היא לבו של העם!

משכן שילה כמרכז העם היהודי

ולכן, כאשר יהושע הכניס את עם ישראל לארץ כנען והעמיד את המשכן בשילה, משכן שילה הפך למרכז האומה. ולמרות שהיהודים התפזרו כעת ברחבי הארץ והם לא גרו באותה קרבה למשכן כמו שהיו במדבר, מ"מ הלקה של ארבעים השנים שהיו במדבר נחקק בשכלם, ומשכן שילה היה המוקד של האומה. לשילה הם נסעו כאשר הם רצו להזכיר לעצמם שה' עדיין חי ביניהם.

כמובן, במשכן שילה נעשו כמה שינויים - אבל תמיד היו בו כמה שרידים למשכן המקורי. הקירות אמנם היו עשויות כעת מאבן, אך היריעות ששימשו לגג המשכן במדבר, שימשו גם כגגו של משכן שילה, ועוד כמה שרידים מכובדים של אהל מועד המקורי, עדיין היו שם בשילה.

וכן, כאשר היהודים היו מגיעים שלוש פעמים בשנה לשילה, היתה זאת עבורם הזדמנות מיוחדת להתחבר לעברם המפואר. הם נזכרו בימים בהם הם היו קמים בבוקר ורואים את בית ה', הולכים לישון עם משכן ה', וכל יומם היה סביב המשכן. ואע"פ שעכשיו שנכנסו לארץ כנען זה נפסק, אך עדיין, הם זכרו.

במשך 369 שנים עמד משכן שילה בארץ אפרים - הרבה מאוד זמן - ותמיד הוא היה הלב של העם היהודי, מקום שאליו נסע עם ישראל בגאון.

אדוני הארץ

אולם כל זה לא נמשך לעד. היו תקופות בהיסטוריה של עם ישראל, שבהם היתה ירידה רוחנית. לפעמים היה זה עקב רדיפות של הגויים, לפעמים זה דווקא בא בעקבות גשוג והצלחה, מאיזה טעם שהוא, עם ישראל ירד בדרגתו הרוחנית. וזה מה שקרה בזמן השופטים. באותה תקופה, כאשר עם ישראל עדיין היה בתהליך של ביסוס שליטתו הארץ כנען, היתה בארץ את ממלכת הפלשתים, ששלטו באזור מסוים בחלקו המערבי של ארץ ישראל, והם היו אדוני הארץ. אמנם שליטתם היתה רופפת - לא היתה להם נוכחות בכל הארץ, אבל הם בהחלט היו שם - תמיד הם היו ברקע, גורמים בעיות וצרות.

וכן, רבים היו האנשים שפחדו לנסוע בדרכים הראשיות. אפילו עולי הרגלים שהביאו עמם קרבנות למשכן שילה, חיו בחשש מתמיד מפני הפלשתים, שהיו תופסים בני אדם ללא כל סיבה וכולאים אותם או מחרימים את רכושם. לכן מובן מדוע נמנעו העם מלנסוע בדרכים הראשיות. וכמו שאמרה דבורה הנביאה בשירתה: "בְּיַמֵּי שִׁמְגָר בֵּן עֲנַת בְּיַמֵּי יַעֲלֹ אֶרְחוֹת" (שופטים ה, 1).

אולם, דבר זה לא מנע מהיהודים מלעלות למשכן שילה! בני אותו הדור אהבו את ה' בכל לבם, ומדרגתם היתה גבוהה מאוד. אפילו אנשים בעלי דרגה גבוהה בדורנו - לא התקרבו לדרגתם של אותם היהודים. ולכן, הם מצאו דרכים עוקפות כדי להגיע למשכן, וכמו שממשיך הפסוק: "הֲלֹכִי נְתִיבוֹת יִלְכוּ אַרְחוֹת עֶקְלָקְלוֹת".

אבל בכל זאת, אנו מבינים שכשהכבישים מסוכנים, תמיד זה יגרום רפיון מסוים; כאשר אנשים נרתעים מלעשות מצוה מסוימת - לאחר זמן מה הם מתייאשים ממנה. וכך קרה שבמשך הזמן, אנשים התבטלו ממצות עליה לרגל, ושוב לא היו עולים למשכן בשלושת הרגלים. ולכן, גם כאשר דבורה הנביאה וברק בן אבינעם ניצחו את הפלישתים נצחון אדיר, ושוב התאפשר לעם ישראל לעלות לרגל, בכל זאת, אנשים פחדו ללכת. וגם אם הם לא כל כך פחדו, אבל ברגע שהם הפסיקו לעלות, היה קשה להם להתחיל שוב.

"אל תבוז כי זקנה אמך"

ענין זה מבואר במדרש שמואל (פרשת א א אות א). חז"ל מבארים את הפסוק "אַל תְּבוֹז כִּי זִקְנָה אִמְךָ" (משלי כג, כב), ופירשו ש"אמך" היינו "אומתך", ופירוש הדבר שלפעמים עם ישראל "מזדקן", ומצוות והנהגות חשובות ביותר, מתרופפות בידם. ישנם תקופות שעם ישראל נחלש, ונראה כי אנחנו עם "זקן" מדי. נדמה שאיבדנו את האש הבוערת כלפי הקב"ה ותורתו, וכמו שקרה בתקופת השופטים, שעם ישראל נמנע מלעלות לרגל. ועל זה אומר שלמה המלך ע"ה: "אל תבוז לעם ישראל. אף פעם איננו באמת 'זקנים' - תמיד יש לנו את הכח להתחדש!" גם כאשר נראה שהדברים אבודים, שעם ישראל התייאש מלדבוק במצוה זו - אין הדבר כן! אם תתאמץ - תמיד תוכל להחזירם למוטב. וכאן אנו מגיעים לאחד האנשים החשובים והמשמעותיים ביותר בהיסטוריה של העם היהודי.

אישיות משמעותית

בתחילת ספר שמואל מסופר: "וַיְהִי אִישׁ אֶחָד מִן הַקְּמָתִים צוֹפִים מֵהָר אֶפְרַיִם וְשָׁמוֹ אֶלְקָנָה בֶּן יִרְמִיָּה בֶּן אֶלְיָהוּא בֶּן תָּחוּ בֶּן צוֹף אֶפְרַתִּי". "אפרתי" פירושו אדם חשוב ומשמעותי (עיי"ש ברש"י), וכפי שנלמד בהמשך כיצד הוא נעשה לכזה.

ממשיך הפסוק ומתאר את מעשיו של אלקנה: "וַיְעַלֶּה הָאִישׁ הַהוּא מַעֲרָו מִזִּמִּים יְמִימָה לְהִשְׁתַּחֲוֹת וּלְזַבֵּחַ לַה' צִבְּקוֹת בְּשֵׁלָה". אלקנה ייסד שיטה של עליה לרגל לשילה, כשהוא עולה בכל פעם בדרך אחרת (כמבואר בהמשך המדרש שם). אלקנה רצה לפרסם ולהפיץ את חשיבותה של מצוה זו, ולכן היה הולך בדרך אחרת בכל פעם, ועובר דרך עוד ועוד עיירות, ומשכנע את תושביהן להצטרף אליו לעליה לרגל. הוא היה קורא להם: "בואו אתנו, לכו ונלכה אל ה'!"

כך הצליח איש אחד, לבדו, לעודד את עם ישראל להגיע לשילה. לאט לאט, עוד ועוד אנשים החלו לשוב ולקיים מצוה זו, עד שהצליח אלקנה להשיב את מצות העליה לרגל לתפארתה הקדומה. עם ישראל התכנס כולו לקיים מצוה זו. בכל חג, המוני יהודים עלו למשכן; מכל עבר נראו אנשים המציפים את הדרכים הראשיות ואת הדרכים העוקפות - כולם עולים למשכן, שרים ומזמרים לכבוד השי"ת, ומביאים עמם כבשים ופרים להקריב לה'.

אמנם, לא היתה זו רק מצות עליה לרגל שהושבה על כנה, אלא גם המסר העצום שמביאה עמה העליה ההמונית: המשכן הוא הלב של עם ישראל! עבודת ה' היא מרכז חיינו! תפארתו של עם ישראל, העם היודע שעבודת ה' היא הלב והנפש של האומה - חזרה אליו. והכל בזכותו של איש אחד - אלקנה.

הדור הבא

תכונה זו של אלקנה לא נשארה רק אצלו, ובזכות מסירותו לענין זה, זכה למתנה גדולה, ושמה: שמואל הנביא. כבר כאשר התפללה עליו חנה אמו, כתוב: "וַתֵּדַר בְּנֵר וַתֹּאמֶר ה' צִבְּקוֹת אִם רָאָה תִרְאֶה בְּעֵינֵי אִמְתָּךְ וְזָכַרְתִּי וְלֹא תִשְׁכַּח אֶת אִמְתָּךְ וְנִתְּתָה לְאִמְתָּךְ זֶרַע אֲנָשִׁים וְנִתְּתִיו לַה' כֹּל יְמֵי חַיָּוִי" (שם פסוק יא). ואכן, חנה

קיימה את נדרה, ומיד כאשר נגמל, הביאה חנה את שמואל בנה לעלי הכהן כדי שיהיה "שואל לה" כל חייו, כמבואר בפסוקים שם.

וכאן התחילה מסכת חייו של שמואל, שהלך בדרכי אביו, ולאחר פטירת אלקנה, התעלה עוד ועוד, אפילו יותר מאביו. אחד מהדברים הגדולים שעשה שמואל, היה "וַיִּשְׁפֹּט שְׁמוּאֵל אֶת יִשְׂרָאֵל כָּל יְמֵי חַיָּו" (שם ז, טו), דהיינו ששפט אותם ולימדם תורה. אמנם זה מה שעשו כל השופטים, אבל אצל שמואל כתוב שעשה כן "כל ימי חייו", כלומר שכל חייו הוקדשו למען עם ישראל, ללמדם את חוקי ה' ולהדריכם בעבודתו.

וכיצד עשה זאת? באיזה אופן חיזק והדריך את ישראל? אומר הפסוק: "וְהִלֵּךְ מִדֵּי שָׁנָה בְּשָׁנָה וְסָבַב בַּיִת קֹל וְהִגְלִיל וְהִמְצִיפָה וְשִׁפֵּט אֶת יִשְׂרָאֵל אֶת כָּל הַמְּקוֹמוֹת הָאֵלֶּה, וְהִשְׁכַּחְתוּ הַרְמָתָה כִּי שָׁם בֵּיתוֹ" (שם פס' טז-יז). שמואל לא המתין שיבואו אליו כדי לקבל הדרכה בעבודת ה', וכפי שעשו השופטים האחרים, אלא טרח בעצמו, מדי שנה בשנה, נסע לאורכה ולרוחבה של ארץ ישראל, והסתובב בין הקהילות השונות, הגדולות והקטנות. הוא היה מברר מהו מצבם הרוחני של בני הקהילה, כיצד מתחנכים הילדים, האם יש שלום בית אצל אנשי העיר, והאם הם מחזיקים בתורה ובעבודת ה'. זו היתה מסירות נפש של ממש - להיטלטל כך בדרכים, אבל שמואל ידע שזוהי משימתו וזהו תפקידו.

ה"תנועה" מתרחבת

כתוצאה מפעולותיו של שמואל, חל שינוי גדול בעם ישראל; התחילה "תנועה" נפלאה. בעקבות מסירותו של שמואל, בזכות נסיעותיו הקבועות ופיקוחו על קהילות ישראל, לראות שכולם הולכים בדרך הישרה, שתורת ה' היא השולטת בבתיהם, כתוצאה מכך - בעשרים השנים בהם שפט שמואל, חלה "מהפכה" בעם ישראל, והחלה התחדשות עצומה בעבודת ה'! כל עם ישראל השתוקק לקרבת אלקים! וכמו שכתוב: "וַיְהִי עֶשְׂרִים שָׁנָה וַיָּנְהוּ כָּל בֵּית יִשְׂרָאֵל אַחֲרֵי ה'" (שם ז, ב).

האמת היא, שאז **ומעולם** בית ישראל נהו אחרי ה' והשתוקקו אליו. עם ישראל מעולם לא שכח את תכליתו האחת והיחידה בעולם: להתקרב לה'. אך בימיו של שמואל החלה להתפתח כמיהה גדולה בקרב העם, ושמואל היה זה ש"הוסיף שמן למדורה" וליבה את אש האבת ה', וגרם לכמיהה זו לגדול יותר ויותר.

אבל השפעתו של אלקנה לא הסתיימה אצל שמואל בנו. כתוצאה ממעשיו של שמואל הנביא, הוא קיבל מאת ה' מתנה נפלאה - תלמיד צעיר בשם דוד. אמנם דוד היה אדם גדול עוד לפני שזכה להתקרב לשמואל, שהרי הוא התחנך בבית אביו ואמו שהיו אנשים גדולים מאוד, אבל הוא היה גם תלמידו של שמואל הנביא, ושמואל לקח את דוד בידו ו"הרים" אותו לגבהים אדירים! שמואל לימד את דוד כיצד להיות מלך, ובהשראתו של שמואל, דוד התעלה לדרגות עצומות.

חידושו של דוד המלך

עליכם לדעת, שדוד המלך נשלח ע"י הקב"ה בדיוק בזמן בו עם ישראל היה זקוק לו. כאשר הדור ההוא הגיע לשיא ההתלהבות בעבודת ה', נשלח דוד לנצל מצב זה, וכך נולד דבר חדש - ספר תהילים.

דוד המלך התחיל מערכת של שירות ותשבחות לה'. אנחנו התרגלנו לתהילים, למושג הזה של זמירות להש"ת, אולם משה רבינו לא חיבר ספר תהילים, וגם לא יהושע. אף אחד מהשופטים לא חיבר ספר כזה, על אף שהם היו ענקי עולם. אין ספק שמשה ויהושע הלהיבו את עם ישראל וחיזקו אותם בעבודת ה', אבל כאן קרה משהו חדש. שיר חדש - "תהילה לדוד" - נוסד. כולם החלו לשיר את שיריו של דוד המלך, נעים זמירות ישראל. זמירותיו של דוד היו מדהימים ביפם, הן מצד מנגינתם העריבה שינגן דוד בכינורו, והן מצד המילים המחזקות והמרוממות. אנחנו כבר מכירים את ספר תהילים, אבל באותם הימים היה זה חידוש עצום! אנשים זימרו את תהילותיו של דוד בעודם עובדים בשדה. גם בבתיהם נשמעו זמירות אלו; כאשר משפחה יהודית הסבה סביב שלחן השבת, הם לא שרו "יום זה מכובד", אלא "מזמור שיר ליום השבת".

כל עם ישראל החל לשיר את הזמירות. זה התחיל בבני ציון - שחיו בסביבתו של דוד המלך, אבל אט אט התרחב המעגל, וכל העם קיבלו השראה מזמירות התהילים. לא עבר זמן, וההתלהבות היתה כה גדולה, עד שדוד היה יכול לומר "זֶה דֹּוֹר דְּרָשִׁיו מִבְּקָשִׁי פִּינִי" (תהילים כד, ו) - הדור הזה הוא דור של מבקשי ה'.

עיר אלקינו

קשה לנו לדמיין כיצד נראו הדברים. אמנם כולנו יהודים טובים, ואנחנו בהחלט מקדישים חלק נכבד מחיינו לעבודת ה', אבל זהו חלק מחיינו. אמנם חלק חשוב ביותר, עליו לא היינו מוותרים בשום פנים ואופן ח"ו, אבל עדיין, זהו רק חלק מחיינו. יש לנו חיים, שבהם אנו עובדים את ה'. אבל בימי דוד הדברים נראו אחרת.

דוד המלך הבין שעם ישראל הגיע לדרגה כל כך גבוהה של התלהבות בעבודת ה', והוא החליט לדחוף אותם קדימה, לדרגה גבוהה עוד יותר: הוא בנה את "עיר אלקינו". זה לא היה "ירושלים", אלא "עיר אלקינו" - כל מה שהיה בעיר זה אך ורק עבודת ה'. זו היתה כל מהותה של העיר, לא היה שם דבר אחר זולת זה. אמנם דוד המלך אפשר לאנשים לדור בעיר - אבל הם הבינו שנדרש מהם להקדיש את כל ישותם אך ורק לעבודת ה', ששום דבר אחר לא יעסיק אותם בחייהם.

אמנם במשך הדורות דבר זה נשכח ע"י העם, וההתלהבות העצומה הזו הלכה ודעכה. כך הוא בכל ענין חשוב וגדול - לאט לאט אנשים מתרגלים לזה, ומתחילים לעשות את הדברים באופן של "מצות אנשים מלומדה", אך בתחילה, בימיו של דוד המלך - זה היה מצבו הרוחני של העם. אש גדולה של התלהבות בערה בקרב ישראל, אש של מסירות לה' בערה מירושלים.

סעודת יום הכפורים

מצב זה, שכל עם ישראל השתוקקו לקרבת ה' בכל לבם, הכין את עם ישראל לשיא - בנין בית המקדש. כאשר ראה דוד המלך את מדגתם הנוראה של בני עמו, שכולם מלאים התלהבות אדירה בעבודת ה', עלה בלבו לבנות בית לה'. בית בו כל עם ישראל יעבדו את ה' יחדיו. זה היה הפרי של כל שנות מסירותו של שמואל הנביא, ואחריו של דוד המלך, להביא את עם ישראל למדרגה זו שכל כולה התלהבות והשתוקקות לקרבת אלקים.

כאשר לבסוף נבנה בית המקדש בימי שלמה בן דוד, זאת היתה המדרגה הגבוהה ביותר של עבודת ה' שהשיגו כלל ישראל. כל עם ישראל התאסף יחד, אנשים, נשים וטף, כל אחד ואחד מהם נכח בעת חנוכת בית המקדש, וכמו שכתוב "וַיַּעַשׂ שְׁלֹמֹה בְּעֵת הַהִיא אֶת הַחֹג וְכָל יִשְׂרָאֵל עִמּוֹ קָהָל גָּדוֹל מִלְּבֹאֵ הַמָּוֶה עַד נַחַל מִצְרַיִם לִפְנֵי ה' אֱלֹהֵינוּ, שְׁבַע יָמִים וְשִׁבְעַת יָמִים אַרְבָּעָה עָשָׂר יוֹם" (מלכים א', ח, סה). כולם באו, כי זהו תפקידו של כל אחד ואחד להיות עבד ה'.

היה זה מעמד אדיר כל כך של עבודת ה', עד שעם ישראל כולו, על פי ה', אכל ביום כיפור! תארו לעצמכם, לאכול סעודת מצוה ביום כיפור! פירוש הדבר הוא, שהכפרה שהם השיגו ע"י סעודה זו, היתה גדולה יותר מזו שהיו משיגים על ידי הצום. הקב"ה לא היה מתיר להם לאכול אלא אם כן האכילה שווה לצום. עם ישראל חגג את חנוכת בית המקדש ע"י סעודת גדולה לכבוד השי"ת, משום שלבם היה מלא בהודאה לה' על המתנה הנפלאה שניתנה להם. "כעת יש לנו בית מהודר ומפואר, שיעורר ויחזק אותנו עוד יותר בעבודת ה'. אנו מרגישים כזו דביקות בה', כזו התלהבות, שכעת נוכל לקחת יחד עמנו את האש הזו, ולהפוך את ביתנו למקום של עבודת ה'!"

ראשון החולמים

כאשר עם ישראל כולו עמד יחד בחנוכת בית המקדש, אינני יודע האם הם ידעו מי באמת היה האחראי לאירוע הגדול הזה. אבל כאשר אנו מסתכלים אחורה בהסטוריה של עמנו, אנו מבינים שהכל התחיל מאלקנה. בנין בית המקדש היה השיא של המהלך שהתחיל בו אלקנה שנים רבות קודם לכן.

בניית בית המקדש היתה התגשמות חלומותיו של שלמה המלך. גם דוד המלך חלם כל חייו שיגיע רגע אדיר זה, כמו גם שמואל הנביא. אבל ראשון החולמים היה לא אחר מאשר אלקנה - הוא זה שהתחיל את הכל. והיכן זה התחיל? בתוך ביתו! בנין בית המקדש התחיל בתוך ביתו הצנוע של אלקנה!

נתעלה בביתו

כעת נשוב לפסוק שבו פתחנו, וְעֵלָה הָאִישׁ הַהוּא מְעִירוֹ - אלקנה היה אוסף אנשים כדי שיעלו יחד עמו למשכן שילה. חז"ל דורשים את הפסוק הזה (מדרש שמואל, פרשתא א אות ז) ומבארים את סדר עליתו של אלקנה, שמתחילה "ועלה האיש - נתעלה בביתו" - עלייתו של אלקנה נעשתה בין ארבע קירות ביתו. הוא לא המתין עד שיקבל איזו משרה או מעמד רשמי, אלא כמו שמסיים שם המדרש: "כל עילויו לא היה אלא מעצמו".

אלקנה התחיל מביתו; הוא לא היה איש מפורסם, ולא היה לו ציבור של שומעי לקחו. הוא גם לא בנה את בית המקדש או חיבר את ספר תהילים. אך הוא לא המתין לאיזו "הזדמנות טובה" להתעלות, משום שהוא ידע **שהבית שלו - היא ההזדמנות הטובה ביותר**. ומכיון שהוא היה בן עליה, הוא לא עמד במקום, אלא קפץ על הזדמנות זו להתעלות. הוא המריץ ודרבן את עצמו. הוא התחיל עם עצמו, ובתוך לבו התקרב עוד ועוד לה'. בתוך ביתו הוא גדל עוד ועוד. ככה הכל התחיל - כל העליה שלו היתה מכח מאמציו הוא, "כל עילויו לא היה אלא מעצמו" - הכל התחיל ממנו.

כל מה שהיה לאלקנה היו נשיו, בניו, ושאר בני ביתו, אבל זה הספיק - עבודתו החלה לזלוג אליהם ולהשפיע על דרכיהם. הם ראו בעל ואב מלא בחשק ובהתלהבות. ביתו התמלא ברוח ה'. אילו היינו זוכים להיות שם, היינו מבינים איזו השפעה אדירה היתה לאיש הזה על בני ביתו.

לשנות את העולם

אולם ברגע שהאדם מתחיל ללכת בכיוון זה, הקב"ה מדרבן אותו הלאה. ועל כן, רוח זו של התלהבות וחשק לעבודת ה', החלה להתפשט אצל שכניו של אלקנה, וכמו שממשיך המדרש ש"נתעלה האיש בחצירו" - כלומר שאנשי שכונתו החלו להבחין בגדלותו. ולאחר מכן "נתעלה בעירו" - כל העיר הכירו בו והושפעו על ידו, עד שהגיע ל"נתעלה בכל ישראל". השכנים הבחינו במעשיו, והחלו להתנהג כמותו, ואז זה התפשט במורד הרחוב והגיע לכל השכונה, משם לכל העיר ולבסוף לכל ישראל. עבודתו של אלקנה היתה "מדבקת". הדוגמא האישית שהוא נתן, דרבנה את כולם להתחזק ולהתעלות בעבודת ה', וכולם הושפעו מהתלהבות בקיום המצוות. איזה הישג כביר!

אנשים אלו, שהושפעו ונתעלו מכחו של אלקנה, היו "חרדים" גם קודם לכן. הוא לא היה צריך לשכנע אותם לשמור שבת, להתפלל או להניח תפילין. את זה הם עשו גם קודם לכן, כך נהגו כל עם ישראל. אולם עבודתו דרבנה אותם להשיג מדרגות יותר נעלות בעבודת ה'. הוא הכניס אש לתוך ליבותיהם. כאשר הם ראו את דביקותו בה' ואת מסירותו לעבודתו יתברך, דבקות זו התפשטה לכל החצר, ואז למבוי, ומשם לכל העיר ולכל עם ישראל!

הולכים בדרך של אלקנה

דבר זה אולי נראה רחוק בעינינו, אבל כך ארע עם האיש הגדול הזה. והוא התפרסם. כולם דיברו אודות אלקנה ועבודתו, והשתדלו ללכת בדרך. אין ספק שאלקנה היה אדם מלא חן, איש נחמד ולבבי שהתעניין בשלומם של שכניו, ובדאי הוא שוחח עמם ועודד אותם להתעלות בעבודת ה'. לא היו אלו רק מעשיו שבסתר ביתו שגרמו להם להתחזק ולהתעלות. ברור לי שהוא דרבן וחיוק אותם; וכאשר הם ראו את כנותו, עד כמה אכפת לו באמת מהש"ת, הם החלו להקשיב לו וללכת יחד עמו בדרך ה'.

ואז החל אלקנה בהנהגתו החדשה - לעלות לשילה, כל פעם בדרך אחרת, כד להשפיע על כמה שיותר אנשים לעלות לרגל. פעם ראו את אלקנה ופמלייתו בני עיר זו - הם ראו אותם עולים בשמחה לבית ה', שרים ומזמרים לכבוד הש"ת. ובשנה שאחריה זכו לכך בני עיר אחרת, עד שאט אט החלו עוד ועוד אנשים לאחוז אף

הם בהנהגה זו, וחיידשו את מצות העליה לרגל, וקיימו אותה שלש פעמים בשנה, כפי שצוותה התורה. מעתה - הדרכים המובילות שילה היו עמוסות ביהודים, שרים ומזמורים לה' בעודם עולים להראות במקום השראת שכינתו, והכל הגיע כתוצאה ממעשיו של אדם אחד - אלקנה.

לכולנו יש הזדמנות

עלינו להבין, שסיפור זה של אלקנה לא סופר לנו על ידי הנביא סתם. הוא אמור להוות "מודל" עבור כל יהודי. כל אדם בא לעולם הזה כדי לנצל את ההזדמנויות שניתנו לו כאן. אחת ההזדמנויות החשובות ביותר היא ביתו של האדם - העבודה שבבית היא החשובה ביותר. לכל אחד מאתנו ישנה הזדמנות להיות "נתעלה בביתו", ולרומם את עצמינו בביתנו כפי שעשה אלקנה.

אם אתה גר בבנין מגורים בשכונת בורו פארק, יש לך הזדמנות להפיץ את דרך בכל הבנין. זה יכול להתפשט לשכנים מלמטה, לשכנים מלמעלה לכולם. כמובן שכולם חרדים לדבר ה' ומדקדקים בקלה בכחמורה, אבל כולנו מבינים שלהיות שומר תורה ומצוות, זהו רק תחילת הדרך של עבודת ה'. זה לא מספיק - יש עוד הרבה שמוטל על האדם להשיג! האדם צריך להתחיל להתעלות בתוך ביתו. בין ארבע קירותיו הוא מתחיל את דרכו להיות עובד ה'.

כיצד עושים זאת? ישנם דרכים רבות. ראשית כל, לפני שאתה מכניס אוכל לתוך פִּיך - תברך בקול רם ובהתלהבות, וחנך גם את ילדיך לברך כך! לפני שנים לא רבות, היה נהוג בכל בית יהודי, שהילדים אומרים את הברכות בקול רם. לאחר שנטלו את ידיהם לאכול לחם, אמם היתה עומדת על גבם כמו משגיח בשיבה, מוודאת שכל ילד מברך את הברכות כראוי. היא הביטה בעין בוחנת לראות שאף אחד אינו משתמט מחובתו לברך את ה' בקול רם; שאף אחד אינו מתעצל וממלמל את הברכה. האמא חיכתה לשמוע "על נטילת ידים" בקול רם, וענתה על הברכה "אמן" יחד עם שאר הילדים.

הכרת הטוב אמיתית

וכשהתיישבו מסביב לשלחן, וכל אחד ברך "המוציא", המלים הדהדו מכל עבר. כל אחד ואחד מהילדים הודה לה' בקול צוהל ושמוח על פרוסת הלחם הקטנה שנתן לו. לפעמים לא היה יותר מלחם בבית היהודי; מי שהיה לו הרבה לחם נחשב לעשיר. לעתים קרובות, לא היתה באפשרותם של הילדים לבקש פרוסה נוספת של לחם - המבוגרים שביניהם זוכרים את זה. אבל הם חונכו להודות לה' על מה שיש, גם אם זה לא הרבה.

אתם חייבים ללמד את ילדיכם לחשוב על הקב"ה ולהודות לו על כל מה שיש להם. כאשר אתה מדבר עם אשתך וילדיך - תזכיר תמיד את טובו וחסדו של ה'. שהבית שלנו יהיה בית שנשמעים בו תמיד המלים "ברוך ה'! ולא מתוך שיגרה אלא באמת ובתמים! למד את ילדיך ש"בבית שלנו, באמת מתכוונים לזה כשאומרים ברוך ה'!". אמור להם: "ילדים, בואו נאמר יחד ה' - אנחנו אוהבים אותך!" - וילדיך יחזרו אחריך ה' - אנחנו אוהבים אותך!" כך שותלים זרעים נצחיים בתוך שכלם. הם יזכרו "פעם אמרו ה' - אנחנו אוהבים אותך!" אדם שאומר מלים אלו - הוא אדם אחר, הוא מתהפך לגמרי.

איך נראית ה"ברכת המזון" שלך? פעם, יהודים לא היו רק מברכים, הם היו מודים לה! כשאבי המשפחה היה מברך ברכת המזון, הוא היה משתמש סידור גדול במיוחד - כדוגמת סידור ר' יעקב עמדין וכדומה - לכבוד ברכת המזון. כמובן שהוא ידע את ברכת המזון בעל פה, אבל ברכת המזון היה "טקס" שלם. הוא נטל מים אחרונים, לקח בידי את סידורו גדול המימדים כאומר "הנני מוכן ומזומן", ואח"כ הוא אמר את תיבות הברכה באופן כזה שהיה ניכר שזהו בית שבו עובדים את ה'.

אם אתה רוצה ל"התעלות בביתך", ברך את ברכת המזון בהתלהבות, ושפוך את לבך בהודיה לה' יתברך הכל פעם שאתה אוכל. זו כבר התחלה טובה מאוד!

אני עבדך בן אמתך

כל אשה מישראל, בתוך הפרטיות של ביתה - יכולה לגדול ולהתעלות, ולעבוד את ה' גם בעודה עובדת במטבח. במדה רבה, היתה זו אמו של דוד המלך ע"ה שהיתה אחראית לכך שדוד זכה להגיע למקום שהגיע. כך אמר דוד: "אֲנִי עֶבֶדְךָ בֶן אֲמֹתָךְ" (תהילים קטז, טז). לאמו של דוד לא היה ישיבה. המטבח היה המקום בו היא התעלתה. כאשר היה ילד קטן, דוד היה נכנס למטבח, ואמו היתה מדברת אליו ומחזקת אותו, וכך גדל דוד. לכן אומר דוד "אֲנִי עֶבֶדְךָ", מדוע? משום שאני "בֶן אֲמֹתָךְ" - בזכות עבודת ה' שעבדה אמי בבית! היא עבדה אותך בעודה במטבח, ואת זה ראיתי כאשר הייתי ילד קטן. והיא גם התעלתה על ידי זה שגידלה אותי להיות עובד ה'. נשים רבות מתעלות בביתן רק מכח האופן בו הן גידלו את ילדיהן. אין התעלות גדולה יותר מאשר לגדל ילד יהודי!

לעתים אני מקבל שיחת טלפון מאשה שאינה מרגישה שהיא מממשת את עצמה על ידי מטלות הבית. אולם האמת היא, שגם איש היושב בבית המדרש וכותב חידושי תורה, עלול להרגיש חוסר מימוש עצמי. לא מספיק **שנעשה** דברים גדולים, עלינו גם לזכור **מדוע** אנחנו עושים את מה שאנחנו עושים. אשה השוכחת לשם מה היא עובדת, ואינה זוכרת את הגדולה שיש בטיפול בבית יהודי - כמובן שהיא תרגיש כמי שאינה מממשת את עצמה. אך עליה לזכור כי אם יהודיה מציפה את העולם בתורה. הרי את נוטלת חלק במשימה החשובה ביותר בעולם! את מגדלת "ש"ס" חי! כל ילד יהודי שעתידי ללמוד תורה, הוא ש"ס חי! אז נכון שילד קטן הוא לפעמים שובב לא קטן, אבל מה לא תעשי למען ש"ס חי? וגם בנותיך הקטנות - הלא הן כמה וכמה שסי"ם! את מגדלת בביתך צדיקים וצדקניות!

המסר נמצא על הקיר

ישנה הנהגה נפלאה - לתלות תמונות של צדיקים על קירות הבית. אמנם יש אנשים צדיקים שאינם נוהגים לתלות תמונות, אבל אנחנו הרי כן נוהגים. יש לנו, לדוגמא, תמונת נוף תלויה בסלון, אבל תמונות כאלו נמצאים גם בבתיהם של גוים. גם אני מחבב תמונות נוף וטבע, אפשר גם לתלות אותם, למה לא? כאשר מתבוננים בתמונות אלו, נחשוב על הבריאה הנפלאה שברא הקב"ה בכדי לשמח אותנו. אבל מדוע שלא נתלה גם תמונות של צדיקים? תמונה של הרמב"ם, של הגאון מוילנא, של אדמורי"ם? תמונות של צדיקים זה נכס חשוב ביותר עבור הבית, משום שילדינו יראו מי הם ה"גיבורים" שלנו!

עוד ענין חשוב הוא **לדבר** בבית אודות צדיקים, לספר תמיד בשבחם של תלמידי חכמים. פזרו בנדיבות רבה שבחים אודות לומדי תורה, בני ישיבות, רבנים, גדולי תורה - אלו הם גיבורי האומה! האב והאם צריכים לדבר תמיד על האידיאל הגדול של להיות צדיק ועבד ה'.

בית של נדיבות

כל אלו הן דוגמאות כיצד ניתן לנצל הזדמנויות כדי להשיג גדלות בתוך ארבע קירות הבית. כך עשה אלקנה - הוא הפך את ביתו למקום של עבודת ה', וגם אנחנו יכולים לעשות כן. כל בית יהודי צריך קופות צדקה. אני זוכר כיצד כשהייתי ילד קטן, בכל מטבח יהודי היו קופות צדקה, תלויות על גבי מסמרים מסביב לדלת המטבח. כל הישיבות של הישוב הישן בירושלים יוצגו שם, כל ישיבה על ידי קופה משלה. מדי כמה חדשים, נציג הקופה היה מגיע כדי לרוקן אותה. היה שם טקס שלם. האישה היה עוקר את המסמרים שחיברו את קופתו לקיר, פותח את מנעול הקופה ע"י מפתח קטן, וסופר את הפרוטות שנאספו בה, בעוד אם המשפחה מביטה במעשיו. לאחר מכן, הוא היה כותב קבלה על הסכום שנאסף, ומחזיר אחר כבוד את הקופה למקומה על הקיר. וכך ידעת שאתה נמצא בקשר עם ירושלים, עם עיר הקדש! בית יהודי אמיתי, יש בו קופות צדקה, ואם המשפחה תמיד מכניסה איזה מטבע לתוך הקופה קודם הדלקת נרות שבת. כך צריכים לחנך את הילדים, לתת צדקה ולתמוך במוסדות התורה.

פרושים וביאורים על סדר התפילה

מתוך ספר תפלת אביגדור - פירוש התפילה מאת רבינו זצ"ל

עושה שלום ובורא את הכל - השלום אינו רק העדר הבהלה, ואינו בא ממילא אלא יצירה הוא - **עושה שלום**. והוא עשייה עמוקה בחכמה בלתי משוערת, כי פרטי הבריאה מרובים למעלה מכח האדם לספור, וכל אחד ואחד אי אפשר לו לפעול תפקידו אלא אם כן ביחס לכל שאר הפרטים ובשלום עמהם, וכדי שיתקיים השלום והחבור צריך כל פרט להיות נעשה בכל התכונות המאפשרות את השלום.

ולכן הסמיך עושה שלום לבורא את הכל לומר שעשיית השלום בין מרכיבי העולם הרבים ובין דבר והיפוכו שייכת רק במי שברא את כל אלו. רק הוא יכול ליישב הסתירות ולקיים את כל פעולות העולם בתבונה נפלאה.

לדוגמה: זרם הדם מוביל את כל מרכיבי המזון עבור כל אברי הגוף יחד עם הפרשות חיוניות ממקורות רבים. בעת ובעונה אחת זורמים בדם גם כל חומרי הפסולת של פעולות האברים, וחלקי המזון המיותרים או המזיקים. כל אלו נוסעים בדם מעורבים זה בזה אך אינם סותרים זה את פעולתו של זה ואין האחד מפריע לשני אף במעט.

ועל דרך זה בעולם כולו מצויים כוחות רבים ומהלכים ופעולות לאין ספור, ולכל אחד תפקיד מיוחד השונה לחלוטין מזולתו, אבל הקדוש ברוך הוא **עושה שלום ביניהם** כי הוא **בורא את הכל** בחכמתו הרבה ונותן רשות לכל בראויו ופעולותיו להתקיים יחד ולקיים את העולם.

ובנוסף לכל התופעות החומריות הדורשות השכנת שלום ביניהם למען יפעלו יחד לקיום העולם, ישנם גם כוחות רוחניים שונים ורבים הנצרכים לשמירה ולגבול באופן שלא יסתרו זה את זה אלא יפעלו יחדיו בשלום. במקרא ובתלמוד אנו מוצאים אלפי עקרים ויסודות בדרכי ה'. אמנם כולם אמת הם, אך יש אשר במהותו נדמה כי אינו יכול להתקיים עם יסוד אחר, ולפי עניות דעתנו אינם יכולים לדור בכפיפה אחת. אבל ה' גדולתו לאין חקר, מקיים דרכים רבות אלו בעת ובעונה אחת, ובאופן פלאי הן אינן פוגעות אחת בשלימות האחרת, פועלות בשתוף ואף מחזקות זו את זו. חכמה זו בהנהגת ה', היא אשר בקש משה לדעת ולהבין, כמו שנאמר: הודיעני נא את דרכיך (שמות לג, יג), ופרט אחד הביאו חז"ל לדוגמא לדבר, "צדיק טוב לו, צדיק ורע לו" (ברכות ז, א).

דרכיו הרבות של ה', הידועות לנו ושאינם ידועות לנו, הן כה מדויקות במידתן ובצורתן שהרי הוא אשר **עושה שלום ביניהם**.

הנה אמרו רבותינו כי בעשרה מאמרות נברא העולם (אבות ה, א) ואילו בבראשית מצינו רק תשעה מאמרות [כגון יהי אור, יהי רקיע, וכן על זה הדרך]? הכיצד? וחז"ל עונים לקושיה זו: בראשית נמי מאמר (ראש השנה לב, א). המאמר הראשון היה "בראשית". מאמר זה ברא את השמים ואת הארץ יש מאין. ואם כן יש תימה בדבר, הרי כל שאר המאמרות והנפלאות הם ניסים החלים על חומר קיים ואינם אלא שינוי בצורה, ואילו בריאת העולם יש מאין היא נס ופלא שאין דומה לו ואין שני לו בכל תולדות העולם. מדוע דוקא הגבורה הגדולה מכולם לא נכתבה בלשון ציווי מפורש "יהי"?

אלא שחפץ ה' כי הצווי "יהי אור" יהיה המאמר הראשון הנכתב בתורה במפורש על אף שלמעשה הוא השני. כי רצה הקדוש ברוך הוא ללמדנו יסוד ועיקר גדול: **אינה כדאית בריאת שמים וארץ, יש מאין, אילו לא נברא אחריה האור לראות הבריאה**. לשון אור קרובה ללשון ראה [א, ר הן השורש ואת ה' אינה הכרחית], משום שכל ראייה היא תנועת האור מן הנראה אל הרואה ופעולתו בעיניו.

המטרה העיקרית של בריאת שמים וארץ היא שהאדם יראה אותם ומתוך כך יגיע להכרה בבוראם. והאלקים עשה שיראו מלפניו (קהלת ג, יד). גם לשון ירא קרובה ללשון ראה [היר"ד אינה מאותו השורש] על שום שיראת ה' האמיתית היא ידיעתו הנרכשת על ידי ראייה והתבוננות בנפלאות בריאתו. האור הוא הפועל ומפעיל אצל האדם את חוש הראיה המוביל להתבוננות בבריאה ולהכרת הבורא.

על כן כתב הקדוש ברוך הוא בתורתו הקדושה את בריאת האור כמאמר ראשון, ללמדנו את גודל חשיבות פעולתו.

ואשר על כן מובן למה מכל נפלאות הבריאה, משבחים המלאכים את בוראם בעיקר על האור כי הוא המביא להכרה כי ה' הוא הבורא את הכל. **האור הוא שמכניס את הבריאה לתפקידה**.

שאל אביך ויגדך זקניך ויאמרו לך

מתוך תשובות שהשיב הרב זצ"ל לשואלים

שאלה:

מה יעשה בחור ישיבה שנמצא בשיעור לא מוצלח, שבו הר"מ אינו עונה על שאלותיו?

תשובה:

איני יודע האם אכן שהשיעור אינו מוצלח. יתכן מאוד שהוא כן מוצלח, זאת לא אוכל להגיד לך. אבל אם רבך אינו עונה לשאלותיך, ישנם מספיק אנשים טובים שיענו עליהם. אז למד כמה שתוכל מרבך, וכבד אותו כראוי. לאחר השיעור, גש אליו ותאמר לו: "מאוד נהניתי מהשיעור!" גם אם לא נהנית. יש מצוה לתת לו עידוד, וכמו שהקב"ה הוא "מעודד עניים". באשר לשאלותיך - נסה לסמן אותם בקצרה בצד הגמ', ואח"כ תוכל לגשת לאחד מהבחורים ששייב לך על שאלותיך.

המשך מעמוד י'

תם ולא נשלם

נושא זה של "נתעלה בביתו" - להעלות ולרומם את הבית היהודי, הוא נושא גדול ורחב מאוד, ולא נוכל להקיפו כראוי. אולם עלינו לתכנן שתמיד ביתנו יהיה משכן לשכינה. זהו אחד המסרים העיקריים של המשכן - שעבודת ה' היא לבו של הבית היהודי. כאשר עם ישראל התאסף יחד כדי להקים את המשכן, הם הפנימו את הידיעה שה' חי בקרבנו! כאשר הם ראו תמיד את המשכן במרכז המחנה, הם למדו את הלקח החשוב, שאין זה משנה היכן נמצא האהל שלך, תמיד הוא עומד מסביב למשכן ה' - כך חונים עם ישראל.

על כל אחד ואחד לחשוב על ההזדמנויות הקיימות בתוך ביתו. האם אתה מנצל את ביתך? האם ביתך הופך להיות מקום קדוש - מקום שעובדים בו את ה'? הדברים הקטנים, היום-יומיים, הם אלו שישנו את חיך. "נתעלה בביתו" פירושו שאתה לא מחפש הזדמנויות גדולות ונפלאות. העליה שלך נמצאת בתוך הבית, בכל האירועים הרגילים של החיים הנורמליים. כאשר אדם מנצל את היכולת המוגבלות שלו בתוך ביתו, אז הקב"ה נותן לו דחיפה - ועם דחיפה כזו - השמים הם הגבול!

בל תטעו - אין כוונתי לומר שהבית הוא המקום היחיד להתעלות. ישנם עוד מסגרות, בודאי לאיש ישנם הזדמנויות נוספות להתעלות ולהתרומם. אמנם הבית הוא חשוב ביותר, אבל האיש חייב להתקדם בעוד תחומים, מחוץ לביתו. אבל עלינו לדעת, שהמדידה האמיתית של הצלחתנו היא דוקא בתוך הבית פנימה. בתוך האהל שלך - שם תשיג את גדולתך האמיתית. זוהי ההזדמנות שלך להשפיע על כל האומה, על ידי שתעלה בביתך.

כאשר אדם מבין את התפקיד החשוב הזה, הוא מתחיל להשקיע את כל כוחותיו בבית. הוא מקפיד ללמוד תורה בבית, לקיים מצוות בבית, לברך ברכות בקול רם. הוא מגדל את ילדיו עם אידאליים. שבת, יום טוב, ובעצם כל יום ויום, הם ימים נפלאים - כל יום הוא מתנה מאת ה'. הבית הוא מקום שבו משבחים מדות טובות ומחמאות. תשקיע בביתך כמה שתוכל. ביתך הקטן - בין אם מדובר בחמישה נפשות, ובין אם זכית להצטופף עם עשרה נפשות או יותר - זהו המקום בו תעבוד את השי"ת, וכך תעלה - על ידי המשכן שבנית בתוך ביתך.

שבת שלום ומבורך!